

VEGYES.

A serdülőkori napló, a levél és az önéletrajz mint a kutatás forrása. A gyermek és a serdülő lelkivilágának feltárására több forrás áll rendelkezésünkre: a közvetlen megfigyelés, az egyénenként vagy csoportonként történő vallomásokra való rávétel, a serdülőkori naplók, a serdülők egymásközi levelezése, önéletrajzokban vagy regényekben föllelhető visszaemlékezések írójuk gyermek- és serdülőkora végre a kísérlet. Mindegyik kutató módszert, mely a felsorolt forrásokat aknázza ki, etikai határok veszik körül. Ezúttal nem szólunk ezekről, hanem a kutatásnak csak a címben szereplő három forrását méltatjuk legújabb tudományos értékelések alapján.

I. *A serdülők naplói* elsősorban a serdülőkorról szolgáltatnak értékes adatokat, de mivel a naplóíró rendszeren visszapillantással kezdi feljegyzéseit, gyakran legalább röviden jellemzi kisgyermek- és gyermekkorát is, tehát a napló ezekre a korokra is szolgáltat forrásanyagot.

A serdülőkorból vezetett napló mint kutatási forrás előnyöket és hátrányokat rejt magában.

Előnyei: 1. Minden külső kényszer nélkül indul a naplóírás. Az „én” felfedezése készíti a serdülőt arra, hogy a világ minden dolgával szemben állást foglaljon s hogy első, sokszor ingadozó állásfoglalásait legalább naplójának árulja el. 2. Valódi önmegfigyeléseket tartalmaz a napló a serdülőkorra vonatkozólag. 3. Ha helyenként a napló nem tükrözi is a valót s feljegyzéseiben a serdülő önmagát csapja be, ez a tény is értékes és jellemző, mint serdülőkori tünet. 4. A szakember a napló egészéből felismerheti az ilyen fordításokat. H. Fuchs külön módszert állított össze, melynek segítségével megállapítható, vajjon mi a valódi s mi a hamis a fiatalok naplóiban. 4. A feljegyzések az írásbafoglalt élményekkel egyidőben vagy nemsokára azok után történtek.

Hátrányok: 1. Lélektanilag iskolázatlan egyén feljegyzéseit tartalmazza a serdülőkori napló. 2. Szerzője sokszor nem tárgyilagos, mert rabul ejtik időnként a hiúság és az első szerelem illúziókat keltő érzelmei.

A serdülőkori naplók feldolgozása alkalmával lehetőleg intézzünk kérdést a naplónak időközben már felserdült, felnőtt szerzőjéhez (Ch. Bühler). Így megjelölhetjük a naplóban szereplő jellegzetes vonások feltárásakor, hogy melyek a fejlődési szakaszoktól átmenetileg okozott, s melyek az egész egyéni életen át végighúzódó vonások.

II. *A serdülőknek egymással való levelezése* szintén értékes forrásanyag volna, de a következő okokból, sajnos, ritkán áll rendelkezésre: Az ilyen levelezés-feltételezi a barátkozás tartósságát, a serdülőkorból pedig átlag rövid-életűek a barátságok. A barátkozás felborulásával a serdülő levelezők kölcsönösen vissza szokták adni egymásnak leveleiket és mint valami rossz

emléket azonnal megsemmisítik. Ha tartós is a barátság, a fiatalok az elolvasás és a válasz megírása után gyakran hamarosan megsemmisítik a levelet, nehogy az a titkaikra kíváncsi felnőtteknek kezébe kerüljön.

Az ilyen levelek finomabban vannak stilizálva, de kevésbé közvetlenek, elővigyázatosabbak és számítóbbak, mint a naplófeljegyzések. A levélíró szem előtt tartja már a serdülőkorban is, hogy nem magának ír, hanem másvalakinek. A levelezés párbeszédszerű, a napló monológszerű, tehát a levelezés a másik egyén számára való megérthetőség miatt világosabb, de sokszor a közvetlenség és a valóság kárára.

Amikor a serdülőknek egymással való levelezését akarjuk feldolgozni, ismerni kell azt a talajt, amelyből a levelek kinőttek, tehát a levélírónak már alakuló egyéniségét, élethelyzetét a levél írása idején (G. Schliebe).

III. *Az önéletrajzokban* előfordulnak írójuknak gyermek- és serdülőkorára vonatkozó részek, melyek „visszapillantó betekintések” (retrospektív inspectiók). Ezekben felül kell vizsgálnunk, vajjon írójuk nem későbbi fejlődésének torzító szemüvegén át vizsgálja-e egykori gyermek- és serdülőkori élményeit s ezzel nem hamisítja-e meg akaratlanul vagy nem értelmezi-e rosszul őket. Visszaemlékezéseket tartalmaznak gyakran a szépírók munkái is. Igaz, hogy Th. Ziehen és A. Knut kételkedik például a regényekben található forrásanyag értékében, de a szépírónak oly erős a megfigyelése és a beleélő képessége, hogy legtöbbször tökéletesen fel van készülve a gyermekek és serdülők lelkivilágának felfogására és bemutatására. Emiatt például E. Eichele mint forrást használja fel a regényeket. E sorok írója is azért tárta fel 1932-ben a magyar regények idevonatkozó értékeit *A serdülő fiú a magyar regényekben* című könyvében.

Olasz Péter S. J.

Sváje oktatásügye. Erről ír *Max Zollinger* zürichi egyetemi tanár a *Die Erziehung* februári számában (233—39. l.) alak és tartalom dolgában az átlagon messze felülemelkedő ismertetést, amelynek folyamán egyúttal jó összefoglaló áttekintést ad az idevágó honi szakirodalomról. A régi svájci államszövetség (*Staatenbund*) 1848-ban alakult át szövetséges állammá (*Bundesstaat*), amikor is a német többség hozzájárulásával kimondották a három főnyelvnek (német, francia, olasz) egyenjogúságát és ezzel végleg elejét vették minden irredenta megmozdulásnak. A ma érvényes szövetségi alkotmány iskolaügyi szervezetének 27. cikkelye arra kötelezi a kantonokat, hogy az állam felügyelete mellett gondoskodjanak olyan elegendő ingyenes és kötelező elemi oktatásról, amelyben valamennyi felekezet hívei teljes vallás- és lelkiismereti szabadsággal résztvehetnek. Még mai szemmel nézve és a haladás szempontjából mérlegelve is el kell ismerni azt a hatalmas nemzetekölcsi vívmányt, amely lehetővé tette a két nagy keresztény felekezet (katolikus és református) iskolaügyi törekvéseinek együttműködését a három (német, francia, olasz) főkulturával, 25 jórészt önálló kanton oktatásügyi igazgatósága mellett. Ezek közül 19 német, 5 francia, 1 olasz (Tessin). Az évszázadok folyamán megalapozott sajátos svájci demokrácia legszelesebb néprétegek érületének középpontjába terelte „a nevelés gondolatát”, s ebből sarjadt az

iskola megbecsülése és iránta tanúsított áldozatkészsége. Jellemző erre nézve a következő két érdekes adat. A francia Wallis kantonban levő 550 főnyi lakosságú Safien község 60 tanítóval ajándékozta meg az országot. A különböző nyelvek és kultúrák harmonikus együttműködésének klasszikus példája pedig a német Graubünden, ahol két felekezet és 6 nyelv (német, olasz és 4 különböző román tájnyelv) békésen megfér egymás mellett. Am ez korántsem egyértelmű azzal, mintha minden részletkérdésben egyöntetű felfogás nyilatkoznék meg. Mert mint a szerző helyesen megjegyzi, a svájcihoz hasonló államalakulat (és kiegészítően: minden állam) csak akkor őrizheti meg eleven hatóerejét, ha a különböző követelésekkel szemben tárgyalás útján meg-egyezésre igyekszik jutni és tud is.

Már ebből is látható, hogy szerzőnk nem számok és statisztikák özönével lép az olvasó elé, hanem a dolgok mélyére hatolva, feltárni és magyarázni igyekszik ez irigylésreméltó ország közoktatásügyi szervezetének azt a szinte páratlan egységét, amelyet az egymástól annyira eltérő földrajzi adottságok, a nyelvi és kulturális sokrétűség ellenére meg tudott valósítani a történelmi tudatosság és fejlődés szüntelen szemmel tartásával. Mintha itt a geopolitika mintájára és inkább ösztönösen valami *geopedagógia*-féle működött volna közre, amelynek nyomaival egyébiránt másutt is találkozunk.

A szerző ezután behatóan méltatja azt a rég várt munkát, amely az egész ország közoktatásügyét mind a három nyelvi országrész hivatott szakférfiainak közreműködésével felöleli s bel- és külföldi viszonylatban alapvetőnek tekinthető. A szentgalleni tanítóképző és a rorschachi tanárképző pedagógiatanára, *Walter Guyer* szerkesztésében megjelent gyűjteményes munka: *Erziehungsgedanke und Bildungswesen in der Schweiz. L'Éducation en Suisse, Tendances et Réalisations* három részre oszlik, amelyeket a szerzőnek bevezető fejtgetései előznek meg: nevelésnek és művelődésnek még inkább jut nemzeti és állami szerep, mint a vallásnak és művészetnek. Mind a három főrészből egy-egy jellegzetes vallomást iktatunk ide. Olasz: Oda akarunk hatni, hogy népünk mindig szeresse hazáját, Svájcot és Svájc is mindjobban szeresse a tessini népet. Francia: Az iskola csak olyan mértékben halad, amilyenben a demokratikus állam a *liberté, ordre, progrès* három alapvető eszméjének szellemében továbbfejlődik. Német: Hűség az igazi közösségben és a cselekvés beillesztése a pusztá oktatásba mellőzhetetlen irányelvei minden valóban demokratikus iskolának. — A 2. rész a nevelés- és oktatásügy különleges területeiről és intézményeiről számol be (ez utóbbiak főleg a fogyatékos gyermekekre vonatkoznak) és az állami s magán-tevékenység együttműködését tünteti fel. Az ismertetés végén egy neves svájci jogtudósnak, Marx Hubernek, következő jellemző megállapítását olvassuk. A svájci iskola állampolgári kötelezettségét a szövetséges állam lényege állapítja meg és határolja körül. Az ifjú szellemeken való hatalmának korlátai egy olyan államnak életalkatából adódnak, amely mint a svájci, történelmi küldetését és szüntelen, soha meg nem oldott feladatát abban látja, hogy a természettől rárótt feszítő erőket kiegyenlítsa.

Még egy új pedagógiai folyóirat. A pedagógiai érdeklődés mind nagyobb terjedésének és a magyar neveléstudomány fölvirágozásának bizonyítékaként néhány év óta sűrű egymásutánban jönnek létre komoly pedagógiai folyóiratok, melyek tudományszakunknak kétségtelenül nyereségei. Az utóbbi években magunk is megemlékeztünk e helyütt egy szegedi derék folyóiratról, *A Cselekvés Iskolájáról* s a múlt év folyamán megindult *Budapesti Polgári Iskoláról*. Mindkettő beváltotta a hozzáfűzött reményeket, megcáfolva titkolt kételyünket, mely a magyarság mostoha anyagi körülményei között nem igen mert volna ilyen elvont tárgyú újabb tudományos szakközlönynek hosszú életet és sikert jósolni. Kétkedő felfogásunk nem igazolódott, a két említett folyóirat szépen virágozik, s most már bátrabban merjük üdvözölni a harmadik ilyen tárgyú, komoly és tudományos új folyóiratot, mely szintén Szegedről indul életútjára. Szeged tudományos törekvéseinek együttesébe, melyre immár tisztelettel nézhetnek a magyar művelődés barátai, teljes mértékben beleillik a folyó év elején megindult új folyóirat, a *Nevelésügyi Szemle*, jelképeül a pedagógiai tudomány fejlődésében Szegedről kiinduló új szakasznak. Schneller István és Imre Sándor után az ő szellemükben új nemzedék állt sorompóba, mikor Kisparti János, Várkonyi Hildebrand, Somogyi József és Tettamanti Béla kezdeményeként, az utóbbinak szerkesztésében megindult a *Nevelésügyi Szemle* havi 4–5. éves füzetekben és díszes kiállításban.

A folyóiratnak már januári száma mutatja, hogy komoly törekvés vezet a szerkesztőbizottságot, s bő és sokoldalú anyag áll rendelkezésére. Az 1. szám vezető cikkét Imre Sándor írta a *nevelés alakjairól*. Fejtegetéseiben a köznevelés körét teszi vizsgálódás tárgyává s e téren a köznevelés szerveinek: a családnak, a nevelő intézményeknek, a művelődési alkalmaknak sajátosságait és egymáshoz való viszonyát taglalja. *Somogyi József A munkaiskola és a régi iskola* címmel Társaságunkban felolvasott dolgozatát közli. *Várkonyi Hildebrand Foerster pedagógiai rendszerének alakulásáról* értekezik. Kívülük még *Pénzes Zoltán, Juhász Béla, Boda István, Jóna Béla, Buday Arpád* egy-egy didaktikai, iskolaszervezeti, neveléstörténeti vagy általános pedagógiai dolgozattal vesznek részt az új folyóirat elindulásában. A folyóirat 2. száma is gazdag tartalommal jelent meg. *Bartók György, Várkonyi Hildebrand, Váradi József, Dengl János, Hübner József, Kiss Károly* eredeti dolgozatokat közölnek benne középiskolai didaktikai, népművelési, iskolaszervezeti stb. kérdésekről.

A rendkívül bő értekezés- és tanulmányorozatot mindegyik füzetben a hazai és külföldi pedagógiai irodalom termékeinek ismertetése, lapszemle és pedagógiai tárgykörből vett különféle vegyes cikkek követik, s ily módon valóban gazdaggá és változatosá teszik a folyóirat programját.

A Magyar Paedagogiai Társaságot kellemesen érinti, hogy rendes tagjai közül mint munkatársak oly sokan karolják fel az új kezdeményt, melyet mi is testvéries érzéssel köszöntünk megindulásakor. Hiszünk, hogy az új folyóirat törekvéseit a hasonló tárgyú régi szakközlönyök érdekeinek csorbulása nélkül siker koronázza.

gy. á.

Szülők mint nevelőtársak. *Marion Brown* és *Vibella Martin* tanulmánya: *Parents as Partners* * arról szól, miként váltak egy kitűnő amerikai középiskola növendékeinek szülei az intézet tanári testületének valóságos munkatársaivá. Az Északamerikai Egyesült Államok délnyugati határállamának, Kaliforniának Oakland nevű városában az egyetemmel kapcsolatos egy *public senior high school*, amelynek három évfolyama kb. a mi gimnáziumaink felső osztályainak felel meg. Az intézet tanulólétszáma amerikai méretű: kétezer növendék fordul meg benne évenként, fiúk és leányok vegyesen. Az iskola vezetői már évek óta munkálkodnak tervszerűen annak megvalósításán, hogy a szülői ház és a tanárok mentől nagyobb arányú együttműködést fejtsenek ki a célkitűzések tökéletes megvalósítása érdekében. E törekvések eredményeképpen ma már rendszeres és a gyermekek életének úgyszólván minden mozzanatára kiterjedő, vállvetett és összhangzatos szülői-tanári munkáról tudnak beszámolni fentemlített cikkíróink. Minden fiúnak és leánynak nem is egyszerű törzslapja, hanem egész kis törzskönyvecskéje van az iskolai irattárban. Benne együtt van minden adat, amely megvilágítja a növendék egészségi állapotát, tanulmányi eredményét, társadalmi vonatkozásait, otthoni életkörülményeit, iskolai kötelezettségein kívül eső netáni lekötöttségeit s végül a pályaválasztáshoz, valamint egyéniségének kifejlesztéséhez fűződő sajátos szülői elgondolásokat. Ez az adatgyűjtemény nemcsak a tanárok, hanem a szülőknek és a diákoknak tanácsokkal szolgáló *adviser*-ek és *counselor*-ok számára is bármikor könnyen hozzáférhető. Rendkívüli hasznosságát és állandó kiegészülését az a tervezet biztosítja, amely még 1932-ben készült el s gondosan és okosan megszabja a szülők meg az iskola érintkezésének módját.

Ennek értelmében minden, az első évfolyamba belépő növendéket, mielőtt új környezetét már megismerte, magához hív a diákok tanácsadója (az *adviser*), hogy megtudja tőle, mi az, ami szüleit ezzel az intézettel kapcsolatban különösen érdekli. Egypár nappal később, egy kedveshangú levélbeli meghívásnak engedve, a gyermek apja és anyja elmegy az iskolába, ahol gyermekük mutatja be őket a tanácsadó tanárnak. Öszintén feltárják előtte fiuknak-leányuknak hajlamát, érdeklődési körét, vonzalmát, illetőleg ellen-szenvét bizonyos tárgyak iránt, testi-lelki szervezeti adottságait, végül a tanítással és neveléssel kapcsolatos saját vágyaikat. Mindezt írásba foglalja a tanácsadó tantestületi tag és utóbb a felnőttek a gyermeket is belevonják a gyermek érdekében folyó tanácskozásukba. Így aztán kialakul a gyermek munka- és időbeosztásának az a leghelyesebb módja, amely istenadta tehetségétől telően, de szüleinek elképzelése szerint is módot fog nyújtani neki arra, hogy az intézetben eltöltendő három évét a legtökéletesebben kihasználja. Mikor ez már megtörtént, a fiú vagy leány körülvetési apját-anyját az épületben, megmutatja nekik osztályát s ülőhelyét, a laboratóriumokat, a könyvtárt, a tornatermet, majd összeismerkedtetni őket minden tanárával is. Közben tanácsadója megkeresi az iskolaorvost és a testületnek

* Megjelent a *The Journal of the National Education Association of the United States* című washingtoni folyóiratnak 1936. szeptemberi számában.

egyéb érdekelt tagjait, hogy a szülőknek figyelmet érdemlő különleges kéréseit tudassa velük. Az ilyen óhajoknak az iskola igyekszik mindenképen eleget tenni, hiszen e célra külön tőkealapja van. Am ezzel még nincs minden elintézve. Távozásuk előtt a szülők kérdőívet kapnak otthoni kitöltésre. Fel kell tüntetniük rajta a lakásukra vonatkozó összes adatokat és azt is, hogy gyermekük hozzájárul-e a család keresetéhez. Erre az utóbbi mozzanatra mindig tekintettel van az intézet.

Az iskola és a szülői ház közti fesztelen, meleg, baráti érintkezést vannak hivatva ápolni és megerősíteni a közösen rendezett kirándulások, kiállítások, továbbá múzeumok együttes látogatása, szülői értekezletek és nem ritkán a délutáni teák vagy esti közös vacsorák keretében lezajló kedélyes, fehér asztal melletti együttlétek is. A tanácsadók ellátogatnak minden olyan növendék otthonába, akinek szüleiéről előzetes tájékozódás alapján tudják, hogy pedagógiai céljaikat megértve, illően fogadják őket. Az ilyen szülők nagyon hálásak azért, hogy a tanár még családi hajlékukba is elmegy és komolyan figyelmére méltatja gyermekük otthoni munkáját, kedves szórakozásait is. Az iskolai és szülői együttes munka eredményéről természetesen részletes jelentést küld az igazgatóság az év végén minden szülőnek. Ebből az apák és anyák a gyermek tanulói egyéniségéről és elzártszerű teljesítőképességéről igen sok érdekes dolgot tudhatnak meg, további teendőik tekintetében is fontos és üdvös irányításokat méríthetnek belőle. *Láczter István.*

Szüneidei továbbképző testnevelési tanfolyamok. A m. kir. Testnevelési Főiskola a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium engedélyével f. évi július 5-től 25-ig továbbképző tanfolyamot rendez egyfelől az új középiskolai tanterv testnevelési anyagának elméleti és gyakorlati módszeres feldolgozására, másfelől polgári iskolákban testnevelést tanító tanárok és tanárnők részére. Jelentkezni június 20-ig lehet a főiskola igazgatóságánál. (Bp., I., Győri-út 13.)

MAGYAR PAEDAGOGIAI TÁRSASÁG.

1937. február 20-i felolvasó ülésünkön *Huszt József* elnökölt és ketten tartottak előadást. 1. *Mester János: Giovanni Vico, az olasz pedagógiai gondolkodás úttörője.* 2. *Vitéz Nagy Iván: Japán közoktatásügyéről.*

1937. március 20-án *Friml Aladár* elnöklésével tartott felolvasó ülésünk tárgysora ez volt: 1. *Cser János: Újabb magyar értelmiségi vizsgálatok.* (Székfoglaló.) 2. *Petrich Béla: A modern nyelvek tanításának egyes problémái.*

1937. április 17-i felolvasó ülésünkön *Friml Aladár* elnökölt és két előadás hangzott el. 1. *Nemesné Müllér Márta: A cheltenhami új kongresszus tanulmányai.* 2. *Finály Gábor: A középiskolák 50 éves statisztikája.*

Felelős szerkesztő: *Nagy J. Béla*, felelős kiadó: *Padányi-Frank Antal.*

25 573. — K. M. Egyetemi Nyomda, Budapest VIII, Múzeum-körút 6. (F.: Thiering-Richárd.)